

T

Tuphbagarskegen

T

36

Satans jämmerliga grase-
rande wid Tyskbagarsbergen,
Julastonen, det märk-
wärdiga året 1818.

Stockholm,

Tryckt hos Carl Nyberg, 1819.

Ellen S. Schachtel

Till det Högh: och respective Publicum.

Förfräcks icke, gunstbenägna läsare, öfwer den tittel jag walt. I mitt tycke är den så god som någon annan af de många, hwaraf Dagligt Allehanda nu till Julen warit upföldt; men om du icke skulle tycka så med, högt uplysta allmänhet, så är jag lika willig som skyl dig att säga ordsaken, hwarföre jag walt den. Författaren har, liksom hwarje annan etherns son, twänne hufwudmål för sitt begär — äran och utkomsten. I våra tider har man litkwäl börjat finna, att den förra utan den sednare betyder ingenting, ja! mindre än intet. Äran upfyller icke ens de första behofwen af rock och spis, än mindre ger den borsgerligt anseende, titlar, sijernor och embeten. Swårtom äro utkomstens större eller mindre grader tillräckliga, att skänka allt detta. Man kan således, om man håller ett godt bord, ett wackeret equipage, en grannt möblerad wåning, befunnerligen om man icke atiför hårdt tillåser sin pulpet, så kan man, säger jag, utan ringaste swårighet dölja det sått,

hwarpå man åtkonmit medlen därtill, wore de än de minst hederliga, ty ingen kan wara bartig nog, att wäcka fråga derom. Det är eljest förunderligt, min goda läsare, hwad penningen — jag menar stora summor — har magt öfwer oss, arma dödliga. Den duger ej allenast att betala handlanden och handwerkaren; den är äfwen i stånd att insöfwa rättwisän, att framkalla berömmet, att winna sjelfwa den, så högt b. prisade allmänna opinio- nen. Så t. ex. är stöld ansedd för ett skamligt brott, när nämligen någon själ 10 eller 12 riksdaler, blir upträckt och får spö därför. Men i samma progression som man tagit mycket, försvinner också det wanhedrande däruti. Om således någon stulit t. ex. femhundra tusen Riksdaler, så stå ibland icke allenast alla embeten, alla hederstitlar honom öppna; det blir till och med ansedt för obeleswadt och otillbörligt, att ens i ett litet slutit sällskap, säga att han stulit. På sin höjd får man i detta fall med warsamhet yttra sig: "det är en Herre med stora egenstapcr och många talanger; i synnerhet besitter han i hög grad talangen, att förwärfwa penningar" och hela choren skall swara och säga Amen!

Stöld från Kronan är, som wi weta, lika fördömlig som någon annan och straffas lika strängt — nota bene, då det sker i små partier. Men är det icke besynnerligt! Om

ån någon skulle, genom ogunstiga stjernors inflytande råka att bli affatt för egennytt, så kan han icke desto mindre ett par år därefter åka med två par hästar och njuta den lyckan, att se Furstar och Kejsare på sina diener, sina gouteer och fêter. Är det icke kurioöst?

En annan som icke egenteligen stjälar, men på annat sätt lägger sig till sin nästas egendom, t. ex. som utredningsman i en concours-massa, om ån Couratorerne på egen hand gjort cessionen; om han plundrar både debitorn och fordringsägarena, om han aldrig så föräckt ej blott moralens och billighetens föreskrifter, men äfven sjelfwa lagen, så är han därföre lika hederlig karl, lika ansedd, lika firad — hwad säger jag? — lika, nej mycket mer än för, i den mån han viktat sig af rofwet, under det den arma debitorn drifwes från sin egendom, blottställes för armodet, föräckt och årlöjet, såfångt anropar lagen om skydd och rättwisa, såfångt af den allmänna rättskänslan begär medlidande och deltagande.

Det förstås, att jag med allt detta icke syftar på mitt fåra fädernesland, hwarest, som hwar man wet, endast dygden, snillet, talangen och kunskaperna äro värderade, framdragna och belönda.

Men, frågar man, hwad hör nu allt detta hit? Jo rätt mycket, min-gunstiga läsare. Litteratören måste äfwen lewa. Han gör wäl inga anspråk på wåning, bord, hästar och wagn, måttåker, m. m. Han begär endast liten affättning på sina tillverkningar; och som det stundom händer, äfwen i hans metier, att icke just warans godhet, utan den lockande skylten ger köpare, nödgas han icke uthänga en sådan. Det händer wäl någon gång, och icke just sällan, att innehället icke svarar mot titeln; men goda allmänhet, förläse du, näst författarens oförmåga, dig sjelf darsöre; ty hwem har wäl wandt dem wid denna speculation på din lättrogenhet, om icke du sjelf? Hur många god eller äminstone läsbar bok har icke som maculatur wöndrat till de illitterata krydd- och hökarebodarna, under det skrifter utan något slags wärde, utan det minsta lockande i annat än deras widunderliga titlar, upleswat två eller tre uplagor? Denna lilla besynnerlighet, respective publikum, hör till dina swaghetslynder, hwaraf äfwen du fått din dryga portion, och du torde ej illa upiaga, att jag här wågar påminna dig derom.

Men för att nu återkomma till saken: Försträcks icke för min titel. Jag har walt den, emedan jag icke, lik författaren till Be-

rättelsen om den store draken, den gamle ormen etc. har någon mästare Schultz, hans barn och arfwingar att dedicera den till, och ei eller kan inrycka i annonceen, att den är tryckt på fint papper i owanligt stort octavformat; äfwen kan jag ej, som samma auctor uti det Märkwärdiga året 1818, förkunna publiken någon ny undergörande källa, och jag sjelf är ättsför mycket modest, att wisja slika mina läsare hört till ändan af staden, att bland grushögarna leta efter skatter eller amuletter, besarande att de möjligtwis kunde sedan upöka mig, för att på mig gälda sin fruktlösa möda. Däremot brinner jag, liksom nämnde författare, af det lossliga begäret att få sälja min skrift. Hvad annat medel har jag wäl kunnat wälja, för att upnä detta ändamål, än att gifwa den en tittel, som om än icke just så särdeles smaktlig för sina drat, likwäl må hända kan anslå några gröfre nerf och draga en eller annan af witterhetens gynnare och älskare in uti boklådorna.

Ware detta nog sagt till Förspråk!

Det märkwärdiga året 1818 står ej en gång med ena foten qwar innom tidens tröskel — war ej detta rätt poetiskt sagdt? — och under det mången med saknad ser dess bortgång, andra med glädje och de flesta med liknöjdhet,

sitter jag och mången till mig, på min winds-
kammare och gör reflexioner öfver det förflut-
na solhvarfwet. Om det ej får bestridas att
det för mången varit rätt ledsamt och oref-
ligt, så bör man dock årinra sig den gamla
regeln att ej säga annat än godt om de af-
lidna. Wisst är det emedlertid, att det varit
rätt märkwärdigt för vårt land. Om man
ej will fästa sig wid de stora werldshändelserna,
såsom att twänne platser blifwit lediga i Swens-
ka Akademien, att genom spanmålsbreiften
mången bränwinsspanna nödgats afstadna; att
en Fiskare i Motala råkat på sin krok utdra-
ga en guldfisk och att detta synd bragt twänne
lärda män i lufwen på hwarandra för en frå-
ga, som icke hade den ringaste gemenskap med
syndet; att till grämelse och hän för så män-
ga rättsläffens patrioter, det omedborgerliga
förslaget likwäl gått igenom, att låta ågare
af skogssectier föryttra sin wara till hwem de
wilja, för att få den bättre betald och mera
affattlig; om man ej will tala om allt detta,
så återstår likwäl mycket annat minneswärdt,
ehuru i en mindre skola.

Wi ha sett en gammal beswärjnings his-
toria ånyo framdragas ur sitt mörker, och en
gummas drömmar förwrida hufwudet på tu-
sendtals människor, önnu galnare än hon,
emedan de trots på hennes uppenbarelse — i

förbigående bör jag nämna, det många en-
 faldiga ansett dessa båda skrifter lika mycket
 förtjena upmärksamhet och beifran af ett ni-
 tiskt och renfärdigt Consistorium samt af uplys-
 ningens väcktare som så många andra; men
 efter så ej skett, är det tydligt att dessa hafwa
 orätt. — Wi ha sett en präst aflättas från
 sitt embete, emedan hans trossatser ej woro
 fullkomligt orthodoxa; men mången har här-
 wid tyckt, att denna man förtjent ett dylikt
 öde för trettio år sedan, emedan han låtit
 narra sig af en listig qvinnas bedrägeri och
 welat därom öfwertyga andra. Wi ha sluteligen
 sett en författare, som i många år trötat
 sina läsares tålamod och det sunda förnuftet,
 nu åter med ökad skamlöshet och arghet fram-
 tråda i dagen med en ny bundt af overt mot
 vår witterhet och des förnämsta prydnader.
 Wi ha äfwen sett denna lunta hedras med en
 lång recension, ehuru recensenten utan twif-
 wel wet huru litet han därmed utråttar mot
 författaren, emedan blott fysiska skäl äro wig-
 tiga nog, att bita på denna jernpanna.

Men ett uptråde af annan art war för-
 behållet slutet af detta år, Julen war inne,
 denna Sveriges enda egentliga folkfest. Mång-
 den glömde sina mödor, sina bekymmer och
 näringsomsorger, glömde miswärt, penninge-
 brist och selande arbetsförtjenst, för att under

högtidsglädjen dränka sina sorger i en större wällesnad, i njutningen af en bättre föda, i sina förströelser eller åtminstone i hwila från sitt arbete. Qwällen war inne. Dagens góromål woro slutade. En hop syflolösa personer upfyllde gatorna och bodarna, men framför allt marknaden samt krogar och traktörsställen, medan husfäderna woro syfellsatta hemma med att hoplägga julklapparna och matmödrarna att sätta på lutfisk och sötgrödsgrytorna samt tillaga afrommåltiden.

Dock, ödet leker ofta med människans viktigaste handlingar, säger titteln på en ny roman och ett gammalt ordspråk uttrar i sin naiva, kraftfulla stil, att san är en gammal skålm. En af dessa fiendliga magter — wi wesa ej hwilkendera och taga således den sednare för hufwudet — harmades likwäl öfwer Stockholmsbarnens oskyldiga nöjen och beslöt, att mängen julklapp denna afrom ej skulle bortges, att mängen sötgröd skulle bli öaten eller åtas kall. Swåswande på mörka wingar öfwer den konungliga staden, måtte han den med dystert blick från den ena tullen till den andra, spejande efter något ställe, som han kunde inwiga åt förstöringen. Först åmnade han antända ett nipperstånd i marknaden, i den förhoppning att elden därifrån snart skulle sprida sig till alla de öfriga och förtära

templen och palatsen i dess gränskap. Dröjande med välbehag wid denna tanke, såg han redan i sin inbillning halfwa staden i lågo och glädde sig så innerligt åt wederbörandes godhet, som tillåter de bara ljusen stå där utsatta för blåsten midt ibland lårt antändbara waror, att hans glädje uttröde sig i ett högt skratt. Detta förförliga skratt skakade widt omkring och skakade sjelfwa mörkrets boning. Dess andar som hörde det, trodde att deras herre hade någon förrättning för händer eller war nära att göra någon god sänkst, wakenade ur sin dwala och skundade hoprats up i werlden, att inhämta hans wilja och uträtta hans befallningar.

Men se! i detsamma afgrundsförsten dröjade wärksälla sin grymma förelats, upstod Stockholms flyddsande och närmade sig till honom i skarvad af en medelålders tjensteman af ett alswarsamt utseende, med lystrad knölpåf, röd näsa och bricka hängande om halsen, samt talade och sade: "drag härifrån satan, eljest skall jag, tag mig tusan d., låra dig mores! Jag förbjuder dig på embetets wägnar att tillstålla något spektakel här midt i staden; utan om du skall göra ondt, så packa dig bort på malmarna, så lårt dig är att undgå laga nåpst, hwilket dig till esterrättelse länder."

Förskräckt för den lyftade läppen, men ännu mer af den bistra, hotande ursynen, drog sig mörkrets furste tillbaka och med wrednen i hjertat lofwade han likwäl att lyda, dels emedan han ej ansåg sig stark nog att göra motstånd, dels emedan han ej trodde sig böra med en fåfång process förspilla den dyrbara flygtande tiden. Han stög i största hast omkring staden och stannade slutligen på Tyskbagarsbergen. Där under sina fötter såg han en mängd usla trädkejor, öfvergifna af sina innewånare, som nu till största delen wandrat åt Stortorget eller ännu icke återkommit från sitt arbete. Husens arändbara beskaffenhet, mörkret och oflägsenheten, allt syntes honom gynnande att utföra sin föresats. Han såde då till Astaroth, som stod honom närmast: "gå, min son, utsök en tjenlig plats, låt att antända, men swär att släcka. Kasta dit dina lågor; jag skyndar imidlertid till wärdrens Gud, att begära hans biträde."

Astaroth bugade sig och lofwade att göra samma. Han ströfwade, åtföljd af sina bröder, en stund omkring i trakten, slutligen sänkte han sig till en hörnbyggning, inträdde i ett tomt rum, swängde där sitt blöß, och inom ett ögonblick hade den infernaliska elden fattat i tak och wäggar och började slå ut genom fenstret.

Imidlertid skyndade Satan till Westanwinden, som förde styrelsen för dagen, och inträdde till honom i skapnad af en ung nympf. En fin merinoskapott betäckte den skönaste kroppsbildning, emslöt det smala lishvet och smög sig förtroligt till de svåda lemmarna, förrådande formerna af en Venus de Medicis. En liten rosenröd sikeskalsduk knuten under hakan, halft fördolde det mörka håret, hvars af blott ett par lockar framskymtade, hvilandes öfver den hvita pannan och ledde åskådarens blick owillkorligt ned på det täcka ansigtet, som man skulle trott vara copieradt efter en af Gratiernas. En försmågtande melankolie låg i de fina dragen så blandad med den lockande skalkagtigheten som framlyste ur de eldiga ögonen, att man ej wisste hwilkendera som rådde. Hennes röst klingade likt ljudet af en melodica, då hon wid inrådandet sade till Zefiren: "Förlåt söta Ni, att jag besvärar er så sent med min wisst, men jag är trött och genomfrusen och säg på hela trakten ingen annan boning än er; Ni torde wäl således vara så god och tillåta mig här en stund hwila ut och värma mig. Jag skall ej mycket incommodera er."

Zefiren war alltför artig kawaljer, att neka en skönhet något, i synnerhet en så bilig begäran som denna. Med en beleswenhet,

som wissade hans goda upfostran och umgänge
 i stora werlden, biidd han sin sköna gäst sitta
 ued wid den gnistrande brasan. Man serwe-
 rade the; den warma drycken fördröfde rödnä-
 den på hennes kinder, som afwen uphöjdes af
 eldens sten. Samtalet blef alltmer lifligt, Ze-
 firen lutade sitt hufwud mot den skönas arel
 och hon lekte med des gyllene lockar. Men
 då han började bli alltför mycket förtrolig,
 droa den sköna sig undan; upstånd af detta
 moistånd, wägade han ett lindrigt wäld,
 men nymfen skyndade nu med låtsad för-
 skräckelse på dörren. Windguden förwånades
 i början öfwer hennes flykt, men sansade sig
 snart, hastade ut efter den älskwärda flyktin-
 gen och swor, att ej låta henne undkomma.
 Denna ilade nu med bewingade steg, snab-
 bare än Leonoras rytare hos Bürger, fram
 öfwer såltet, öfwer strömmar, skogar, dalar
 och berg och Zefiren stormade hwirfande i
 hennes spår. Stundom tocktes hon sagta far-
 ten; den fåra förföljaren kom henne då när-
 mare och bad henne, innerligt rörande, att ej
 undfly honom. Men hans böner, långt ifrån
 att hejda hennes flykt, syntes endast påskynda
 den. Med ökad hastighet ilade hon framåt,
 stälde kofan åt Steckholm, sprang genom
 gatorna, fram öfwer Nybron och up till det
 brinnande huset. Här war Zefiren nära att
 hinna henne, då hon med en hjeltremodig be-

